

Łukasz Ambroziak

Wpływ umowy o wolnym handlu Unia Europejska-Ukraina na polski import rolno-spożywczy z Ukrainy

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 49/2, 9-22

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Łukasz Ambroziak*

Państwowy Instytut Badawczy

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

WPŁYW UMOWY O WOLNYM HANDLU UNIA EUROPEJSKA–UKRAINA NA POLSKI IMPORT ROLNO-SPOŻYWCZY Z UKRAINY

Streszczenie

W artykule dokonano oceny wpływu preferencji celnych przyznanych Ukrainie przez Unię Europejską na mocy Umowy o pogłębionej i całościowej strefie wolnego handlu (*Deep and Comprehensive Free Trade Agreement – DCFTA*) na import produktów rolno-spożywczych Polski z Ukrainy. Analizę przeprowadzono na podstawie niepublikowanych danych Ministerstwa Finansów oraz danych z bazy Eurostat-Comext. Badanie wykazało, że po udzieleniu Ukrainie preferencji celnych na mocy umowy DCFTA w kwietniu 2014 roku, bezcłowy przywóz ukraińskich towarów dotyczył ponad 80% rolnych linii taryfowych, a dla pozostałych produktów przewidziano bezcłowe kontyngenty taryfowe. Wprowadzone preferencje przyczyniły się do wzrostu polskiego importu z Ukrainy takich produktów, jak m.in. koncentrat pomidorowy i jabłkowy, miód, pomidory, ogórki, zboża (pszenica, jęczmień, kukurydza), mrożone maliny i borówki oraz cukierki.

Słowa kluczowe: Umowa o pogłębionej i całościowej strefie wolnego handlu UE-Ukraina, Polska, Ukraina, import, produkty rolno-spożywcze

* Adres e-mail: lukasz.ambroziak@ierigz.waw.pl.

Wprowadzenie

Ukraina jest coraz ważniejszym dostawcą produktów rolno-spożywczych do Polski. W 2016 roku blisko 8,4% importu rolno-spożywczego Polski pochodziło z Ukrainy, podczas gdy w roku 2004 było to zaledwie 3,0%. Tym samym Ukraina była trzecim, pod względem wielkości, dostawcą produktów rolno-spożywczych do Polski spoza Unii Europejskiej (UE), ustępując miejsca tylko Norwegii i Argentynie.

Ukraina od 1993 roku jest jednym z beneficjentów preferencji autonomicznych przyznawanych przez UE w dostępie do swego rynku w ramach systemu powszechnych preferencji celnych (*Generalized System of Preferences* – GSP) krajom i terytoriom rozwijającym się. W kwietniu 2014 roku, w celu wsparcia Ukrainy w trudnej sytuacji politycznej i gospodarczej, UE udzieliła jej dodatkowych autonomicznych preferencji jednostronnych liberalizując dostęp do swojego rynku zgodnie z koncepcjami przewidzianymi w części handlowej układu stowarzyszeniowego UE–Ukraina – Umowy o pogłębionej i całościowej w strefie wolnego handlu między UE i Ukrainą (*Deep and Comprehensive Free Trade Agreement* – DCFTA)¹. Umowa DCFTA weszła zaś prowizorycznie w życie 1 stycznia 2016 roku. Oznaczało to, że ułatwienia w dostępie do rynku UE dla ukraińskich towarów mają podstawę prawną w umowie DCFTA, a nie charakter jednostronny. Ponadto, Ukraina zaczęła proces liberalizacji importu z UE zgodnie z harmonogramem przewidzianym w umowie DCFTA.

Celem artykułu jest ocena wpływu preferencji celnych przyznanych Ukrainie jednostronnie przez UE w kwietniu 2014 roku (i obowiązujących od stycznia 2016 r. na mocy umowy DCFTA) na import produktów rolno-spożywczych Polski z Ukrainy. Punktem wyjścia artykułu jest charakterystyka postanowień umowy dotyczących liberalizacji stawek celnych. W dalszej kolejności przedstawiono wyniki analizy wpływu wprowadzonych preferencji na strumień polskiego importu żywności z Ukrainy.

Badanie przeprowadzono na podstawie niepublikowanych danych handlowych Ministerstwa Finansów oraz danych z bazy Eurostat-Comext, które pozwalają na analizę importu według charakteru preferencji. Pod pojęciem produktów rolno-spożywczych rozumie się produkty działów 01–24 klasyfikacji Harmonized System (HS).

¹ Umowa stowarzyszeniowa UE–Ukraina weszła w życie w listopadzie 2014 r.

1. Preferencje celne w imporcie Unii Europejskiej z Ukrainy w ramach systemu GSP

Przyznane w ramach systemu GSP preferencje mają formę obniżki stawek celnych stosowanych w przywozie do UE na zasadzie klauzuli najwyższego uprzywilejowania – KNU. Podstawową zasadą ogólnego systemu GSP² jest redukcja stawek celnych *ad valorem* KNU na towary wrażliwe o 3,5 p.p. i całkowite zawieszenie ceł na towary niewrażliwe (z wyjątkiem ceł na składniki rolne). Systemem GSP objęte jest około połowy pozycji taryfowych wspólnej taryfy celnej UE odnoszących się do produktów rolno-spożywczych. Stawki celne specyficzne na produkty wrażliwe, inne niż minimalne lub maksymalne, obniża się o 30%. Jeżeli po zastosowaniu powyższych reguł stawka celna *ad valorem* nie przekraczała 2%, a stawka specyficzna 2 euro, to stawki te były zawieszane. Preferencje handlowe udzielone poszczególnym krajom rozwijającym się i obejmujące określone grupy produktów mogą być zawieszane, jeśli zostaną przekroczone określone progi ich udziału w imporcie ogółem UE na warunkach preferencji handlowych (Ambroziak, 2013, s. 39).

Do końca 2013 roku Ukraina była objęta preferencjami schematu podstawowego GSP. W systemie obowiązującym od stycznia 2014 roku³ była uprawniona do korzystania z preferencji przewidzianych w schemacie GSP plus jako kraj przestrzegający 27 konwencji międzynarodowych oraz kraj wrażliwy (*vulnerable*), ze względu na niezdywersyfikowaną gospodarkę i niewystarczający stopień jej integracji z systemem handlu światowego. Ukraina nie skorzystała jednak z przewidzianej dla niej możliwości i pozostała beneficjentem schematu podstawowego (Ambroziak, Błaszczuk-Zawiła, 2016, s. 21). Od 23 kwietnia 2014 roku, oprócz preferencji na mocy umowy DCFTA, ukraińscy eksporterzy mogą dalej korzystać z preferencji wynikających z systemu GSP, jednakże ich wykorzystanie jest niewielkie, gdyż są

² Oprócz systemu ogólnego/podstawowego GSP istnieją jeszcze dwa inne, tj. (1) system premii (GSP plus) wspierający zrównoważony rozwój, który przeznaczony jest dla krajów stosujących postanowienia konwencji międzynarodowych oraz (2) system dla krajów najslabiej rozwiniętych (lista ONZ *Least Developed Countries* – LDC), obejmujący wszystkie towary z wyjątkiem broni (Piotrowski, 2012).

³ Od 1 stycznia 2014 r. preferencje taryfowe GSP stosowane są na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 978/2012 z dnia 25 października 2012 r. wprowadzające ogólny system preferencji taryfowych i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 732/2008.

one mniej korzystne niż te wynikające z umowy. Ukraina będzie objęta systemem GSP do końca 2017 roku⁴.

2. Preferencje celne wynikające z umowy UE–Ukraina⁵

Rozwiązania zastosowane w umowie DCFTA w zakresie liberalizacji cel były podobne do tych stosowanych przez UE w innych umowach. Natychmiastowa liberalizacja cel w dostępie do rynku UE miała miejsce w przypadku produktów najmniej wrażliwych. Z dniem 23 kwietnia 2014 roku Unia zniosła cła na 66,4% linii taryfowych obejmujących produkty rolno-spożywcze. Na kolejne 15,3% linii zerowe stawki celne obowiązywały już wcześniej na mocy klauzuli najwyższego uprzywilejowania. Łącznie bezcłowy dostęp do rynku unijnego uzyskały towary ukraińskie reprezentujące 81,7% rolnych linii taryfowych. W przywozie niektórych bardziej wrażliwych produktów przewidziano scenariusz stopniowej liberalizacji. Oznacza to, że eliminacja cel nastąpi po pewnym okresie, nazywanym okresem przejściowym, którego długość jest uzależniona od stopnia wrażliwości produktów. W przywozie do UE z Ukrainy przewidziano dwu- i sześciolletnie okresy przejściowe dla filetów niektórych ryb słodkowodnych oraz większości przetworów z ryb. Objęły one 2% rolnych linii taryfowych. W przypadku produktów objętych systemem cen wejścia eliminacja cel dotyczyła tylko komponentu *ad valorem*. Rozwiązanie takie zastosowano w przywozie niektórych warzyw (m.in. świeżych ogórków i pomidorów), owoców (m.in. pomarańczy, mandarynek, cytryn, winogron, jabłek i gruszek) oraz przetworów z owoców (m.in. koncentratu winogronowego i moszczu winogronowego).

W przywozie produktów najbardziej wrażliwych, m.in. zbóż i przetworów zbożowych, wieprzowiny, drobiu, mleka, mleka w proszku, miodu, czosnku, koncentratu winogronowego i jabłkowego, papierosów, przewidziano utworzenie bezcłowych kontyngentów taryfowych (tab. 1). Objęto nimi 33 grupy produktów

⁴ Ponadto, w czerwcu 2014 r., w odpowiedzi na bezprawne przyłączenie Autonomicznej Republiki Krymu (Krymu) i miasta Sewastopol do Rosji, Unia Europejska wprowadziła m.in. zakaz importu z tego obszaru towarów nieposiadających ukraińskich świadectw pochodzenia (będzie on obowiązywać, co najmniej do czerwca 2017 r.).

⁵ Zgodnie z tytułem referatu, omówione tu zostały jedynie koncesje UE na rzecz Ukrainy, pominięto zaś harmonogram liberalizacji eksportu UE na Ukrainę.

Tabela 1. Bezcłowe kontyngenty taryfowe w przywozie ukraińskich produktów do UE na mocy umowy DCFTA

Produkt	Roczna ilość (t)	Stopień wykorzystania (2016) w %
Mięso wołowe	12 000	brak danych
Mięso wieprzowe	20 000 + 20 000	brak danych
Mięso owcze	1 500–2 250	0
Mięso drobiowe i drobiowe produkty mięsne	16 000–20 000 + 20 000	100
Mleko, śmietana, mleko zagęszczone i jogurty	8 000–10 000	brak danych
Mleko w proszku	1 500–5 000	30
Produkty przetworzone z mleka sfermentowanego	2 000	0
Masło i produkty mleczarskie do smarowania	1 500–3 000	46
Przetworzone produkty z masła	250	0
Jaja i albuminy	1 500–3 000 + 3 000	brak danych
Miód	5 000–6 000	100
Czosnek	500	10
Kukurydza cukrowa	1 500	0
Grzyby	500 + dodatkowo 500	1
Pszemica zwyczajna, mąki i granulki	950 000–1 000 000	100
Jęczmień, mąka i granulki	250 000–350 000	100
Owies	4 000	100
Kukurydza, mąka i granulki	400 000–650 000	100
Kasza i mączka z jęczmienia	6 300–7 800	100
Sól i gluten pszenny	7 000	100
Skrobie	10 000	19
Cukry	20 070	100
Inne cukry	10 000–20 000	59
Produkty z cukru przetworzonego	2 000–3 000	17
Produkty z mleka pełnotłustego	300–500	25
Produkty ze zboża przetworzonego	2 000	3
Koncentrat pomidorowy	10 000	100
Sok winogronowy i jabłkowy	10 000–20 000	100
Syropy cukrowe	2 000	0
Przetwory spożywcze	2 000	0
Alkohol etylowy	27 000–100 000	7
Otręby, śruta i pozostałości	16 000–21 000	43
Papierosy	2 500	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie umowy DCFTA, Zintegrowanej Taryfy Celnej UE (TARIC 2017) oraz Interax-Ukraine (2017).

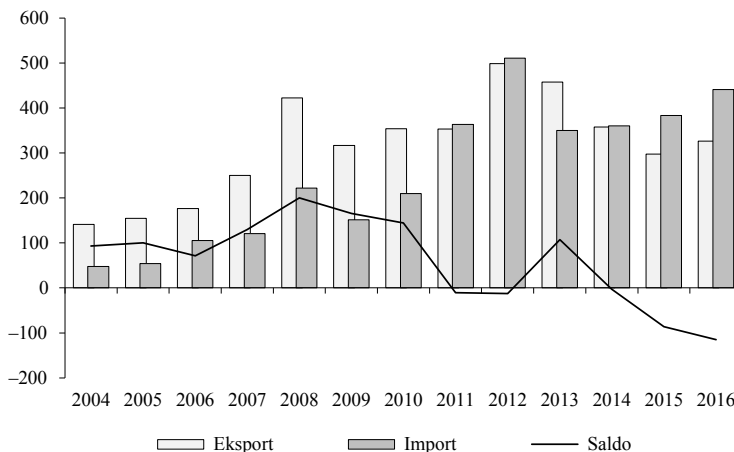
rolno-spożywczych, reprezentujących 15% linii taryfowych w przywozie do UE z Ukrainy. Kontyngenty te mają charakter roczny, są wyrażone wagowo, przewidują stałą wielkość importu bądź jej stopniowe powiększanie w kolejnych 5 latach (począwszy od 2017 r.). Ponadto, oprócz kontyngentów udzielonych ukraińskim eksporterom w przywozie do UE na mocy umowy DCFTA, Ukraina może ciągle korzystać z kontyngentów udzielonych przez UE w ramach jej zobowiązań wobec WTO. Kontyngenty te przeznaczone są dla wszystkich krajów trzecich (*erga omnes*).

W umowie DCFTA zawarto zakaz stanowienia nowych, jak i utrzymywania już istniejących ceł eksportowych bądź innych środków o podobnym mechanizmie oddziaływania, przy czym ustanowiono 10-letni okres przejściowy na zniesienie ceł w ukraińskim eksporcie do UE jałówek, krów, owiec i jagniąt. Ponadto, w ciągu 15 lat od wejścia w życie umowy Ukraina może tymczasowo zastosować cło eksportowe w wywozie ziaren słonecznika.

3. Ogólne tendencje w imporcie rolno-spożywczym Polski z Ukrainy

W latach 2004–2012 wartość importu rolno-spożywczego Polski z Ukrainy zwiększyła się ponad dziesięciokrotnie, do 510,7 mln euro w 2012 roku (rys. 1). Po spadku wartości dostaw o ponad 30% w 2013 roku, w latach 2014–2016 miał

Rysunek 1. Obroty handlowe Polski z Ukrainą w latach 2004–2016 (mln euro)

Źródło: obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych Ministerstwa Finansów.

miejsce ponowny, systematyczny wzrost przywozu ukraińskiej żywności do Polski. W 2016 roku wartość tego importu wyniosła 441,0 mln euro. Wzrostowi importu towarzyszył w ostatnich latach spadek eksportu rolno-spożywczego do Ukrainy i pogarszanie salda obrotów handlowych. Wartość deficytu w handlu rolno-spożywczym Polski z Ukrainą przekroczyła w 2016 roku poziom 100 mln euro.

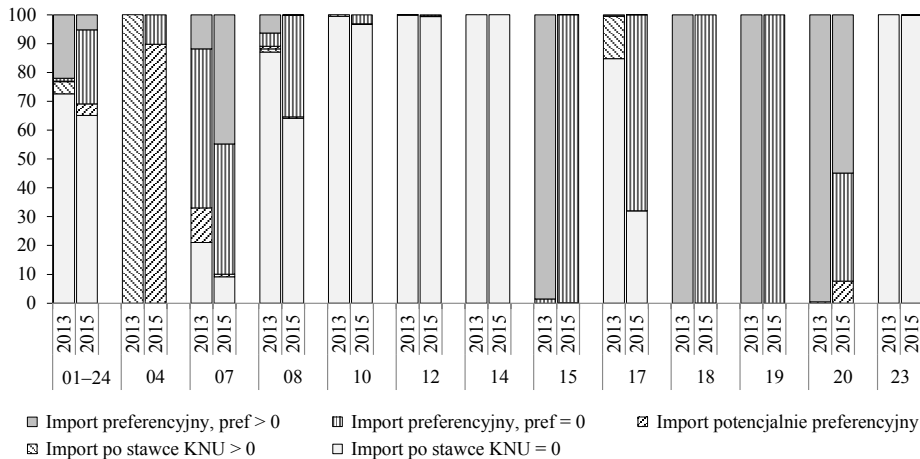
W imporcie Polski z Ukrainy dominowały produkty czterech działów HS, tj. odpady i pasze dla zwierząt, nasiona i owoce oleiste, pozostałe produkty roślinne oraz tłuszcze i oleje zwierzęce lub roślinne. Były to zatem głównie surowce oraz produkty o niskim stopniu przetworzenia. W 2016 roku stanowiły one 60,8% polskiego importu rolno-spożywczego z Ukrainy, tj. o blisko 15 p.p. mniej niż w 2013 roku, czyli w ostatnim pełnym roku przed wejściem w życie preferencji handlowych. Z wyjątkiem tłuszczów i olejów, zmniejszył się w latach 2013–2016 udział pozostałych trzech grup produktów. Na znaczeniu zyskały natomiast inne grupy produktów, m.in. owoce, przetwory z owoców i warzyw, cukry i wyroby cukiernicze, zboża, produkty mleczarskie, jaja i miód, warzywa.

4. Wykorzystanie preferencji celnych w polskim imporcie rolno-spożywczym z Ukrainy

Po wprowadzeniu preferencji w dostępie ukraińskich towarów do rynku unijnego zaszły wyraźne zmiany w strukturze polskiego importu z Ukrainy według charakteru preferencji. Udział importu preferencyjnego po stawce zerowej w polskim imporcie rolno-spożywczym z Ukrainy (według wartości) zwiększył się do 25,6% w 2015 roku, podczas gdy w 2013 roku wynosił zaledwie 1% (rys. 2). Największy wzrost znaczenia importu po zerowej stawce preferencyjnej dotyczył tłuszczów i olejów roślinnych lub zwierzęcych, przetworów z kakao, przetworów zbożowych i pieczywa cukierniczego, a także przetworów z owoców i warzyw. Przed wejściem w życie jednostronnych preferencji, całość bądź prawie całość importu tych produktów korzystała z preferencji przyznanych Ukrainie w ramach systemu GSP, a ich przywóz do Polski odbywał się głównie po niezerowej stawce preferencyjnej. Preferencje wynikające z umowy DCFTA w przypadku większości wymienionych wyżej produktów umożliwiają bezcłowy dostęp do rynku unijnego, a zatem są korzystniejsze niż preferencje GSP (Adarov, Havlik, 2016). Udział importu realizowanego po niezerowej preferencyjnej w całym polskim imporcie rolno-spożywczym z Ukrainy

(według wartości) zmniejszył się z 22,0% w 2013 roku do 5,0% w roku 2015. Brak odpowiednich statystyk nie pozwala odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu od kwietnia 2014 roku ukraińscy eksporterzy korzystali z preferencji w ramach systemu GSP, a w jakim z preferencji na mocy umowy DCFTA. Analiza umowy DCFTA pozwala jednak jednoznacznie stwierdzić, że udzielenie Ukrainie jednostronnych preferencji celnych sprawiło, że w porównaniu z preferencjami GSP rozszerzył się zakres produktów objętych preferencjami. Można zatem się spodziewać, że przywóz ukraińskich towarów do Polski odbywa się po stawkach preferencyjnych wynikających z umowy DCFTA (Ambroziak, Błaszczuk-Zawiła, 2016, s. 24).

Rysunek 2. Struktura importu rolno-spożywczego Polski najważniejszych grup produktów (działów HS) według charakteru preferencji w latach 2013 i 2015 (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych Ministerstwa Finansów oraz danych Eurostat-Comext.

W 2015 roku nie odbywał się import produktów rolno-spożywczych po stawce celnej KNU większej od zera, podczas gdy w 2013 roku udział takiego importu wynosił 4,2%. Zgodnie z umową, przywóz do UE po stawce celnej KNU miał miejsce w przypadku 33 grup produktów (364 linie taryfowe) poza ustanowionymi w umowie kontyngentami taryfowymi. W latach 2013–2015 wzrosło natomiast znaczenie importu potencjalnie preferencyjnego, ale odbywającego się po niezerowej stawce celnej KNU (z 0,2% w 2013 r. do 4,1% w 2015 r.). Oznaczało to, że ta część importu

była uprawniona do skorzystania z preferencji, ale z różnych względów z nich nie korzystała (Ambroziak, Błaszczuk-Zawiła, 2016, s. 25). Dotyczyło to głównie produktów mleczarskich, jaj i miodu. W 2013 roku dostawy tych produktów odbywały się wyłącznie po niezerowej stawce celnej KNU, gdyż nie były uprawnione do skorzystania z preferencji w ramach systemu GSP. W 2015 roku nadal 90% przywozu tych produktów odbywało się po niezerowej stawce celnej KNU, mimo iż mogło skorzystać z preferencji w dostępie do polskiego rynku.

W latach 2013–2015 nieznacznie zmniejszył się udział importu realizowanego po zerowej stawce celnej KNU. Niemniej, w 2015 roku nadal blisko 2/3 przywozu ukraińskich produktów rolno-spożywczych do Polski odbywało się na takich warunkach. Zwraca uwagę, że już przed przyznaniem Ukrainie jednostronnych preferencji celnych, import produktów wielu działów był w całości bądź w przeważającej większości realizowany po zerowej stawce celnej KNU. Dotyczyło to zarówno najważniejszych działów w przywozie z Ukrainy, tj. odpadów i paszy dla zwierząt, pozostałych produktów roślinnych, nasion i owoców oleistych, jak i działów o mniejszym znaczeniu, np. zbóż, warzyw, cukrów i wyrobów cukierniczych. W przypadku tych dwóch ostatnich po wprowadzeniu jednostronnych preferencji znaczenie importu po niezerowej stawce celnej KNU zmalało na korzyść importu po zerowej stawce preferencyjnej.

Wśród dziesięciu najważniejszych produktów (według ośmiocyfrowej klasyfikacji HS) w polskim imporcie z Ukrainy w 2016 roku na pierwszych trzech miejscach znalazły się produkty, których przywóz do Polski odbywał się po zerowej stawce celnej KNU już przed wprowadzeniem jednostronnych preferencji w dostępie ukraińskich towarów do unijnego rynku (tab. 2). Były to: nasiona rzepaku lub rzepiku, makuchy i inne pozostałości stałe z nasion słonecznika oraz pozostałe produkty roślinne. Stanowiły one łącznie ponad 1/3 polskiego importu rolno-spożywczego z Ukrainy. Takim samym zasadom podlegał również przywóz nasion soi. W przypadku pozostałych produktów z omawianej listy, ich przywóz do Polski przed wprowadzeniem preferencji odbywał się po niezerowej stawce celnej KNU bądź po niezerowej stawce preferencyjnej w ramach systemu GSP. Od kwietnia 2014 roku olej sojowy, mrożone borówki oraz olej rzepakowy korzystały z bezcłowego dostępu do unijnego rynku, a w przywozie miodu, kukurydzy i koncentratu obowiązywały bezcłowe kontyngenty taryfowe (szerzej dalej).

Tabela 2. Najważniejsze produkty w imporcie z Ukrainy w 2016 roku

CN8	Wartość importu w 2016 r. (mln euro)	Udział w imporcie w 2016 r. (%)	Zmiana 2013–2016 (2013 = 100)	Stawka KNU	Stawka GSP ogólna	Stawka DCFTA	
				%			
12051090	nasiona rzepaku lub rzepiku	60,4	13,7	118,4	0	nieobjęte	0
23063000	makuchy z nasion słonecznika	56,4	12,8	75,4	0	nieobjęte	0
14049000	pozostałe produkty roślinne	30,7	7,0	51,2	0	nieobjęte	0
15071090	olej sojowy, surowy	27,7	6,3	99,6	6,4	2,9	0
04090000	miód	23,4	5,3	172,3	17,3	nieobjęte	TRQ
08119050	mrożone borówki	20,3	4,6	184,4	12	8,4	0
10059000	kukurydza	20,3	4,6	114,8	94 EUR/t	nieobjęte	TRQ
15141110	olej rzepakowy lub rzepikowy, surowy	20,3	4,6	288,6	3,2	0	0
12019000	nasiona soi	16,8	3,8	104,2	0	nieobjęte	0
20029091	koncentrat pomidorowy	12,9	2,9	–	14,4	nieobjęte	TRQ

TRQ (*tariff quota*) – kontyngent taryfowy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie niepublikowanych danych Ministerstwa Finansów oraz umowy DCFTA.

Wśród piętnastu produktów o największej absolutnej zmianie wartości importu z Ukrainy w latach 2013–2016 znalazły się w zdecydowanej większości produkty, w przywozie których do kwietnia 2014 roku obowiązywały niezerowe stawki celne KNU bądź niezerowe preferencyjne stawki celne w ramach systemu GSP (zazwyczaj powyżej 10%). Udzielenie Ukrainie preferencji celnych oznaczało wyraźną poprawę dostępu do rynku unijnego dla ukraińskich towarów (tab. 3). Przywóz w ramach bezcłowego kontyngentu taryfowego dotyczył miodu, koncentratu jabłkowego, koncentratu pomidorowego oraz kukurydzy. W 2016 roku Ukraina w pełni wykorzystwała przyznane przez UE bezcłowe kontyngenty na przywóz wymienionych wyżej produktów na rynek unijny⁶. W przypadku miodu, koncentratu

⁶ W 2016 r. Ukraina w pełni wykorzystwała przyznane przez UE kontyngenty bezcłowe na przywóz do UE jedenastu z trzydziestu trzech grup produktów rolno-spożywczych, tj. kukurydzy, pszenicy, jęczmienia, mięsa drobiowego, miodu, cukru, owsa, soku jabłkowego i winogronowego, słodu i glutenu pszennego, koncentratu pomidorowego oraz kaszy i mączki z jęczmienia. Dla porównania, w 2015 r. w pełni wykorzystano kontyngenty w przywozie ośmiu, a w 2014 r. – sześciu grup produktów (zob. Interfax-Ukraine, 2017).

jabłkowego i kukurydzy bezcłowy kontyngent został przez kraje UE wykorzystany już w pierwszych dniach stycznia. Dostępne dane dotyczące wykorzystania kontyngentów odnoszą się do całej Unii. Wyraźny wzrost polskiego importu tych produktów z Ukrainy w latach 2013–2016 sugeruje, że ukraińscy eksporterzy korzystali z tych preferencji także w przywozie do Polski. Niestety, nie są dostępne dane pozwalające określić, w jakim stopniu do wykorzystania tych kontyngentów przyczyniła się Polska.

Tabela 3. Produkty o największym absolutnym przyroście importu z Ukrainy w latach 2013–2016

CN8		Zmiana wartości importu w latach 2013–2016 (mln euro)	Wartość importu w 2016 r. (mln euro)	Stawka KNU	Stawka GSP ogólna	Stawka DCFTA
				%		
15141110	olej rzepakowy lub rzepikowy, surowy	19,6	20,3	3,2	0	0
04090000	miód	9,8	23,4	17,3	nieobjęte	TRQ
12051090	nasiona rzepaku lub rzepiku	9,4	60,4	0	nieobjęte	0
08119050	mrożone borówki	9,3	20,3	12	8,4	0
20097919	koncentrat jabłkowy	8,2	8,5	30	25,5	TRQ
08112031	mrożone maliny	6,6	6,6	14,4	nieobjęte	0
15121990	olej słonecznikowy, surowy	6,3	10,6	9,6	6,1	0
20097930	koncentrat jabłkowy	5,7	6,1	18	14,5	TRQ
20029031	koncentrat pomidorowy	5,3	5,3	14,4	nieobjęte	TRQ
17049075	toffii, karmelki i podobne cukierki	4,4	4,4	9% + EA + AD S/Z*	5,5% + EA + AD S/Z*	0
23032010	wysłodki buraczana	2,9	3,2	0	nieobjęte	0
10059000	kukurydza	2,6	20,3	94 EUR/t	nieobjęte	TRQ
23040000	makuchy sojowe	2,6	4,6	0	nieobjęte	0
18069019	cukierki czekoladowe	2,3	2,3	8,3% + EA + AD S/Z*	4,8% + EA + AD S/Z*	0
20098999	pozostałe koncentraty owocowe	2,0	3,2	17,6	14,1	0

* EA – element rolny (max. 18,7%); AD S/Z – dodatkowe cło za cukier; TRQ (*tariff quota*) – kontyngent taryfowy.

Źródło: jak do tab. 2.

W przypadku pozostałych produktów z omawianej grupy, ukraińscy eksporterzy uzyskali bezcłowy dostęp do rynku unijnego. Oprócz oleju rzepakowego i słonecznikowego oraz pozostałych koncentratów owocowych, wyraźnie wzrósł z Ukrainy import mrożonych borówek i malin, cukierków niezawierających kakao (toffy i karmelków) oraz cukierków czekoladowych. Zniesienie ceł na cukierki sprawiło, że stały się one na polskim rynku bardziej konkurencyjne cenowo i zaczęły być poważnym zagrożeniem dla polskich producentów. Szacuje się, ukraińskie słodycze bywają nawet od 30 do 40% tańsze niż te produkowane w Polsce (Drewnowska, 2016).

Na większość spośród dziesięciu produktów, które pojawiły się w polskim imporcie z Ukrainy po wejściu w życie preferencji celnych, przed uzyskaniem preferencyjnego dostępu do rynku unijnego obowiązywały relatywnie wysokie stawki celne (w przywozie zaledwie czterech produktów eksporterzy mogli korzystać z preferencji celnych w ramach systemu GSP). Sugeruje to, że udzielenie preferencji celnych w dostępie ukraińskich towarów do rynku unijnego przyczyniło się do kreacji nowych strumieni handlu (tab. 4). W ramach bezcłowego kontyngentu

Tabela 4. Produkty, które pojawiły się w imporcie z Ukrainy po wejściu w życie preferencji celnych wynikających z DCFTA

CN8		Wartość importu w 2016 r. (mln euro)	Udział w imporcie w 2016 r. (%)	Stawka KNU	Stawka GSP ogólna	Stawka DCFTA
		%				
20029091	koncentrat pomidorowy	12,9	2,9	14,4	nieobjęte	TRQ
15071010	olej sojowy, surowy	6,0	1,4	6,4	2,9	0
10039000	jęczmień	2,8	0,6	93 EUR/t	nieobjęte	TRQ
07020000	pomidory	2,3	0,5	8,8 – 14,4 (cena wejścia)*	nieobjęte	0 (cena wejścia)*
07070005	ogórki	2,1	0,5	12,8 – 16 (cena wejścia)*	nieobjęte	0 (cena wejścia)*
15121110	olej słonecznikowy, surowy	1,9	0,4	3,2	0	0
02071110	całe kureczaki	1,3	0,3	262 euro/t	nieobjęte	0
15179099	pozostałe tłuszcze roślinne	1,0	0,2	16	11,2	0
10019900	pszenica	1,0	0,2	95 EUR/t	nieobjęte	TRQ
15219099	woski	0,9	0,2	2,5	0	0

* Oprócz stawki *ad valorem* (jest ona zerowa w ramach DCFTA) obowiązuje jeszcze stawka specyficzna wynikająca z systemu cen wejścia; TRQ (*tariff quota*) – kontyngent taryfowy.

Źródło: jak do tab. 2.

taryfowego zaczęto przywozić do Polski jęczmień, pszenicę i koncentrat pomidorowy. W 2016 roku Ukraina w pełni wykorzystała przyznane jej kontyngenty na te produkty. W imporcie pojawiły się także świeże pomidory i ogórki, które od kwietnia 2016 roku podlegały już tylko stawce specyficznej wynikającej z systemu cen wejścia, a także całe kurczaki, olej sojowy i słonecznikowy, woski oraz pozostałe tłuszcze roślinne, które uzyskały bezcłowy dostęp do rynku unijnego.

Podsumowanie

Udzielenie Ukrainie preferencji celnych w związku z umową DCFTA oznaczało wyraźną poprawę w dostępie ukraińskich towarów do rynku UE. W kwietniu 2014 roku Unia zniosła cła na 81,7% rolnych linii taryfowych w przywozie z Ukrainy, a kolejne 2% linii uzyska taki dostęp po wygaśnięciu okresów przejściowych. Na 33 grupy produktów rolno-spożywczych obejmujących pozostałą część linii UE przyznała Ukrainie bezcłowe kontyngenty taryfowe.

W 2013 roku, tj. przed wprowadzeniem preferencji w dostępie ukraińskich towarów do rynku unijnego, blisko 3/4 polskiego importu rolno-spożywczego z Ukrainy (według wartości) odbywało się po zerowej stawce celnej KNU, a 22% po niezerowej stawce preferencyjnej w ramach systemu GSP. W 2015 roku, tj. w pierwszym pełnym roku obowiązywania preferencji, nadal przeważał import po zerowej stawce celnej KNU, choć jego znaczenie nieco zmalało (o 8 p.p., w kategoriach wartości). Wyraźnie natomiast zmalał udział importu po niezerowej preferencyjnej stawce GSP. Odbyło się to na korzyść importu po zerowej stawce preferencyjnej, która w głównej mierze wynikała z preferencji w ramach umowy DCFTA. Wprowadzenie preferencji w postaci bezcłowego dostępu do rynku unijnego oraz bezcłowych kontyngentów przyczyniło się do wzrostu polskiego importu z Ukrainy produktów już sprowadzanych oraz pojawienia się nowych. Dotyczyło to przywozu m.in. koncentratu pomidorowego i jabłkowego, miodu, świeżych ogórków i pomidorów, mrożonych borówek i malin, zbóż (pszenicy, jęczmienia i kukurydzy) oraz cukierków niezawierających i zawierających kakao.

Literatura

- Adarov, A., Havlik, P. (2016). *Benefits and Costs of DCFTA: Evaluation of the Impact on Georgia, Moldova and Ukraine*. Joint Working Paper.
- Ambroziak, Ł., Błaszczuk-Zawiła, M. (2016). Czy unijne preferencje handlowe mają znaczenie? Przypadek polsko-ukraińskiej wymiany handlowej w latach 2010–2015. *Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula*, 47 (2), 19–33.
- Ambroziak, Ł. (2013). Ocena wykorzystania preferencji celnych w przywozie do Unii Europejskiej. *Unia Europejska.pl*, 6, 36–50.
- Drewnowska, B. (2016). Słodycze. Sprzedaż polskich czekolad, cukierków i ciastek za granicą. *Rzeczpospolita*, 19.12.2016.
- Eurostat-Comext. Pobrano z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/newxtweb>.
- Interfax-Ukraine (2017). Ukraine in 2016 fully uses EU tariff quotas on 11 goods items. Pobrano z: <http://en.interfax.com.ua/news/economic/397336.html>.
- Piotrowski, J. (2012). Zmiany w unijnym systemie preferencji handlowych dla krajów rozwijających się. *Unia Europejska.pl*, 3, 36–44.

THE IMPACT OF THE FREE TRADE AGREEMENT BETWEEN THE EU AND UKRAINE ON POLAND'S AGRI-FOOD IMPORTS FROM UKRAINE

Abstract

The aim of the paper is to present the impact of the tariff preferences granted to Ukraine by the European Union under the Deep and Comprehensive Free Trade Agreement (DCFTA), on Poland's agri-food imports from Ukraine. The analysis was carried out on the basis of unpublished data of the Ministry of Finance and data coming from the Eurostat-Comext. The research shows that tariff preferences granted to Ukraine under the DCFTA were in the form of duty-free import of over 80% of agri-food tariff lines and duty-free quotas for the rest of tariff lines. Granting of such preferences contributed to an increase in Poland's imports from Ukraine of some products, mainly tomato and apple concentrates, honey, tomatoes, cucumbers, cereals (wheat, barely, corn), frozen raspberry and blueberry as well as sweets.

Keywords: The EU-Ukraine Deep and Comprehensive Free Trade Agreement between, Poland, Ukraine, import, agri-food products

JEL codes: F13, Q17